

SXEDIO.53S

7/20.12.1922: ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΥΠΡΙΟΙ ΚΑΝΟΥΝ ΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ (ΠΛΗΡΗ ΑΗΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΤ' ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ) ΩΣ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΠΟΥ ΘΑ ΕΠΙΤΥΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ενώ η Πολιτική Οργάνωση και το Εθνικό Συμβούλιο είχαν συσταθεί για προώθηση του αιτήματος για Ένωση κι' ενώ οι Κύπριοι οργάνωσαν το **1921** Παγκύπριο Δημοψήφισμα για Ένωση με την Ελλάδα, ξαφνικά στα **1922** σημειώθηκε κάποια αλλαγή στην πορεία του αγώνα και μια και η Αγγλία επέμενε να τηρεί αρνητική στάση, οι Έλληνες αποφάσισαν να ζητήσουν πολιτικές ελευθερίες, ως πρώτο σταθμό μέχρι που θα επιτύγγχαναν την ένωση.

Η πρόταση για προώθηση ενός τέτοιου αιτήματος υποβλήθηκε από τον Αντ. Τριανταφυλλίδη σε συνεδρία του Εθνικού Συμβουλίου, ο οποίος τόνισε ότι το αίτημα αυτό μπορούσε να προωθηθεί για να μπορέσει η νήσος εξελικτικά να βαδίζει προς την τελική και εθνική του αποκατάσταση.

Η πρόταση έπεφτε σαν βόμβα και συνάντησε την αντίδραση του Μητροπολίτη Κερύνειας, αλλά τελικά έγινε αποδεκτή.

Ετσι οι Έλληνες Κύπριοι αποφάσισαν να ετοιμάσουν υπόμνημα.

Λεπτομέρειες έδινε η "Ελευθερία" στις **23/6** Δεκεμβρίου **1922** (Μεταγλώττιση):

" Το Εθνικό Συμβούλιο της Κύπρου συνήλθε κατά το απόγευμα του περασμένου Σαββάτου στην τακτική του σύνοδο και εξακολούθησε τις εργασίες του και την επαύριο Κυριακή.

Και στις δυο συνεδρίες παρέστησαν ο Αρχιεπίσκοπος οι Π. Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κερύνειας, ο Πανοσιολογιότατος Ηγούμενος Κύκκου

και οι κ.κ. Πασχάλης Κωνσταντινίδης, Θ. Θεοδότου, Ιω. Οικονομίδης, Ν. Πασχάλης, Στ. Σταυρινάκης, Δ. Σεβέρης, Γ. Μαρκίδης, Γ. Χατζηπαύλου, Α. Τριανταφυλλίδης, Ι. Κληρίδης, Α. Φοινιεύς, Ι. Μυριάνθη, Λούης Ε. Λουΐζου, Γ. Εμφιετζής, Χρ. Λουΐζου, Αγαθάγγελος Παπαδόπουλος, Μ. Γ. Νικολαΐδης, Ν. Κλ. Λανίτης, Ν. Ι. Νικολαΐδης και Σ. Χρίστης.

Στην αρχή διαβάστηκαν διάφορες επιστολές μεταξύ των οποίων του εκ Λεμεσού κ. Ιω. Κυριακίδη, δικαιολογούμενου για την απουσία του και εκφράζοντας τη γνώμη του υπέρ επιδίωξης των πολιτικών ελευθεριών και συνιστώντας όπως η Κύπρος ως η φρόνιμη κόρη μέχρι την ώρα της αποκατάστασης της φροντίζει για τα θέματα του Οίκου της. Διαβάστηκε επίσης επιστολή του Σπ. Αραούζου, από τη Λεμεσό που υποστήριζε τις ίδιες απόψεις με τον κ. Κυριακίδη.

Ο κ. Νεοπτολεμος Πασχάλης ανέπτυξε τις ενέργειες του στο Λονδίνο και τις συναντήσεις που είχε με σοβαρούς φίλους της Κύπρου στην Αγγλία και διαβίβασε τις γνώμες τους για τη σημερινή κατάσταση.

Το Συμβούλιο ύστερα από διάφορες συζητήσεις ασχολήθηκε με την πρόταση του κ. Αντ. Τριανταφυλλίδη, που εισηγήειτο ότι είναι "πολιτικός σκόπιμο" να επιδιώξει την παροχή πολιτικών ελευθεριών, με τις οποίες θα βαδίσει η νήσος εξελικτικά προς την τελική της αποκατάσταση.

Την πρόταση του κ. Τριανταφυλλίδη υποστήριξε ο Σ. Χρίστης από την Κερύνεια.

Υπέρ της βάσης της πολιτικής των ελευθεριών μίλησαν ο Πανοσιολογι. Ηγούμενος Κύκκου κ. Κλεόπας, ο Πανιερ. Μητροπολίτης Κιτίου κ. Νικόδημος, οι κ.κ. Ιω. Οικονομίδης, Δ. Σεβέρης, Μ. Γ. Νικολαΐδης και Ν. Κλ. Λανίτης.

Εναντίον της πρότασης τάχθηκε ο Π. Μητροπολίτης Κερύνειας κ. Μακάριος απορρίπτοντας το αίτημα των πολιτικών ελευθεριών. Το ίδιο ο κ. Ι. Μυριάνθης επολέμησε την πρόταση και υποστήριξε ότι

η Π. Συνέλευση δεν έδωσε άλλη εντολή στο Συμβούλιο παρά την επιδίωξη της ένωσης.

Επίσης τάχθηκε εναντίον για τον ίδιο λόγο και ο κ. Γ. Μαρκίδης που υποστήριξε ότι πρέπει να συγκληθεί Παγκύπρια συνέλευση. Ο κ. Θ. Θεοδότου παρόλον ότι δήλωσε πως συμπαθεί την ιδέα της σύγκλησης νέας Παγκύπριας Συνέλευσης, εν τούτοις με κάποιους δισταγμούς υποστήριξε κατ' αρχήν την πρόταση που υποβλήθηκε.

Υστερα από διαλογική συζήτηση πάνω στις δυο απόψεις, με εκείνους που υποστήριζαν την πρόταση να θεωρούν ότι από τον Καταστατικό Χάρτη παρέχεται εξουσία το Συμβούλιο να επιδιώξει την ένωση και ότι οι ελευθερίες είναι μέσον προς επιδίωξη της ένωσης, η πρόταση του κ.Τριανταφυλλίδη ψηφίστηκε ύστερα από τροποποιήσεις με τη διαφωνία του Π. Μητροπολίτη Κερύνειας και τον κ.κ. Γ. Μαρκίδη και Μυριάνθους".

Το ψήφισμα που εγκρίθηκε έχει ως ακολούθως:

"Το Συμβούλιον ψηφίζει ότι υπό τις σημερινές καθόλου περιστάσεις θεωρεί πολιτικώς σκόπιμον και συντελεστικόν εις τη επίτευξιν της εθνικής αποκατάστασεως της Νήσου, την επιδίωξιν ουσιωδών πολιτικών ελευθεριών υπέρ του Κυπριακού λαού".

(Μεταγλώττιση)

Το Συμβούλιο ψηφίζει ότι υπό τις σημερινές γενικές περιστάσεις θεωρεί πολιτικώς σκόπιμο και συντελεστικό στην επίτευξη της εθνικής αποκατάστασης της νήσου, την επιδίωξη ουσιωδών πολιτικών ελευθεριών υπέρ του Κυπριακού λαού".

Με την έγκριση του ψηφίσματος ο Α. Τριανταφυλλίδης υπέβαλε πρόταση για ετοιμασία υπομνήματος με το πνεύμα της απόφασης και τον διορισμό επιτροπής η οποία να καταρτίσει τις γενικές γραμμές του σχεδίου των ελευθεριών που θα ζητούνταν.

Η πρόταση εγκρίθηκε ομόφωνα και για τον σκοπό αυτό διορίστηκαν ως συντακτική Επιτροπή τα μέλη του Συμβουλίου που διέμεναν στη Λευκωσία και ο Μ. Γ. Νικολαΐδης από τη Λάρνακα.

Η επιτροπή θα τελούσε υπό τον Μητροπολίτη Κιτίου Νικόδημο Μυλωνά.

Αφού ετοιμάστηκε το υπόμνημα παρουσιάστηκε σε μια νέα συνεδρία του Εθνικού Συμβουλίου και αφού εγκρίθηκε στάληκε στον υπουργό Αποικιών.

Με το υπόμνημα επαναλαμβανόταν το αίτημα της Ενωσης, αλλά τονίζόταν ότι ο λαός ζητούσε παράλληλα την παροχή ουσιαστών πολιτικών ελευθεριών στη νήσο.

Με το αίτημα για πολιτικές ελευθερίες ο Κυπριακός λαός ζητούσε πλήρη αυτοδιοίκηση, συμμετοχή των Ελλήνων και των Τούρκων στην Εκτελεστική και Νομοθετική Εξουσία, τη διοίκηση και τις δημόσιες θέσεις κατ' αναλογία πληθυσμού, πράγμα που απαιτούσε αλλαγή του συνταγματικού χάρτη που υφίστατο μέχρι τότε.

Ταυτόχρονα όμως επιφύλασσαν στον Αρμοστή το δικαίωμα αρνησικυρίας και δέχονταν την προστασία των στρατιωτικών και ναυτικών συμφερόντων της βρετανικής αυτοκρατορίας.

Στη συνεδρία αυτή του εθνικού παρέστησαν όλα σχεδόν τα μέλη του.

Η συνεδρία του Εθνικού ήταν και πάλι διήμερη και στη δεύτερη σύσκεψη εγκρίθηκε τελικά το υπόμνημα που στάληκε στον υπουργό Αποικιών μέσω του Αρμοστού.

Αναφερόταν στο υπόμνημα (Ελευθερία 7/20 Δεκεμβρίου 1922):

"1. Εκ μέρους και κατ' εντολήν του αντιπροσωπεύοντος τον ελληνικόν της Κύπρου πληθυσμόν Εθνικού Συμβουλίου, ούτινος έχομεν την τιμήν να προεδρεύωμεν και όπερ αποτελείται εκ του Αρχιεπισκόπου, των Μητροπολιτών Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας, εκ του Ηγουμένου Κύκκου και των 44 λαϊκών αντιπροσώπων αναδειχθέντων κατ' επαρχίας υφ' ολοκληρήρου του ελληνικού της Κύπρου πληθυσμού κατοπιν εκλογών ειδικώς επί τούτω γενομένων

λαμβάνομεν την τιμήν να υποβάλωμεν εις την υμετέραν
Εντιμότητα τα ακόλουθα:

2. Ο Ελληνικός της Κύπρου λαός, αποτελών τα 4/5 του πληθυσμού της νήσου και των τμήμα της ελληνικής φυλής αναπόσπαστον, είχε την πεποίθησιν, ότι θα εξεπληρούτο ο επανειλημμένως υπ' αυτού διατυπωθείς προαιώνιος και δίκαιος πόθος της Εθνικής αποκαταστάσεως αυτού, άμα τη λήξει του πανευρωπαϊκού πολέμου καθ' ον τοσούτον ενθαρρυντικά εξηγγέλθησαν δείγματα υπέρ των υποδούλων λαών. Μάτην αναμείνας μετ' αγωνίας ο Κυπριακός λαός μέχρι της στιγμής αυτής την εκπλήρωσιν της δικαίας αξιώσεως αυτού, επιθυμεί να διαδηλώση ότι καμμία άρνησις ή αναβολή δύναται να χαλαρώση τον αναλλοίωτον πόθον αυτού, την εκπλήρωσιν του οποίου θα αναμένη από της κραταιάς και φιλελευθέρας Μ. Βρετανίας μετά προσηλώσεως ιεράς και καρτερίας ανενδότου. Αλλά μέχρις ου ο Κυπριακός λαός επιτύχη την εθνικήν αυτού αποκατάστασιν, υποβάλλει την δικαίαν παράκλησιν όπως η Μ. Βρετανία εκτελέση επιτακτικώς προβάλλουσαν άλλην εσωτερικής φύσεως υποχρέωσιν αυτής και εν ταυτώ ουσιωδεστάτην του τόπου ανάγκην, την παροχήν δηλονότι ουσιωδών πολιτικών ελευθεριών εις την Νήσον.

3. Ο ελληνικός της Νήσου πληθυσμός θεωρών τελείως ανεπαρκή και άδικον τον συνταγματικόν της Νήσου χάρτην, επανειλημμένως εδήλωσεν ότι ούτος δεν ανταποκρίνεται προς τας ανάγκας και την ανάπτυξιν του τόπου και απέσχε διά των αντιπροσώπων αυτού κατεπνίγετο η φωνή του, εντονώτερον δε απεδοκίμασε τον συνταγματικόν τούτον χάρτην διά της ολοκληρωτικής αποχής αυτού από της συμμετοχής εις τας πέρυσι δις προκηρυχθείσας βουλευτικές εκλογάς.

4. Υποβάλλει λοιπόν, Εντιμότητα, ο Ελληνικός της Κύπρου πληθυσμός την παράκλησιν όπως ο Συνταγματικός της Νήσου χάρτης τροποποιηθή ούτως ώστε ο Κυπριακός λαός να καταστή κύριος εν τω ιδίω αυτού οίκω, διά της παροχής εις την χώραν πλήρους αυτοδιοικήσεως, συμμετεχόντων των δύο συνοίκων

στοιχείων, του Ελληνικού και τουρκικού, εν τη Εκτελεστική και Νομοθετική εξουσία, εν τη διοικήσει και ταις δημοσίαις θέσεσι, κατ' αναλογίαν του πληθυσμού εκατέρου τούτων. Τονίζοντες την εκ μέρους του ελληνικού της Κύπρου πληθυσμού πρόθυμον αποδοχήν επιφυλάξεων προς προστασίαν των συμφερόντων της τουρκικής μειονότητας, μεθ' ης ούτος θα συνεργασθή ειλικρινώς προς παροαγωγήν του τόπου, θεωρούμεν περιττόν να προσθέσωμεν ότι εν τη παροχή του αυτονομιακού τούτου πολιτεύματος, ο κυβερνήτης θα έχη το δικαίωμα της αρνησικυρίας. Επί πλέον δε δηλούμεν ότι η Νήσος είναι πρόθυμος να δεχθή πάσαν της Μ. Βρεττανίας επιφύλαξιν διά την πλήρη προστασίαν των τυχόν στρατιωτικών και ναυτικών της αυτοκρατορίας συμφερόντων.

5. Τα ανωτέρω δίδουν εν γενικαίς γραμμαίς, Εντιμότητα, ιδέαν του πολιτεύματος, το οποίον ο τόπος ζητεί παρά της κυριάρχου δυνάμεως, ήτις παρεχώρησεν εις διαφόρους αποικίας αυτής αποτελουμένας είτε εξ ενός ομογενούς στοιχείου, είτε εκ μικτών ετερογενών πληθυσμών, των οποίων ο κυπριακός λαός, δεν υστερεί εις πολιτισμόν και ανάπτυξιν, ευρυτάτου αυτονομιακού τύπου πολιτεύματα, δυνάμενα να εφαρμοσθώσιν εν τη Νήσω, τηρουμένων των ενδεικνυομένων μεταλλαγών, διά την προσαρμογήν αυτών προς τας τοπικάς της χώρας συνθήκας. Αποφεύγει ως εκ τούτου ο Ελληνικός της νήσου πληθυσμός επί του παρόντος να εισέλθη εις λεπτομερείας έτοιμων να προβή αμέσως εν ανάγκη εις λεπτομερεστέραν διατύπωσιν των επί του σημείου τούτου αιτημάτων του τόπου, και να συζητήσας τας απόψεις, ας ηθέλετε θεωρήση σκόπιμον να θέσητε ενώπιον αυτού.

Ο Ελληνικός της νήσου λαός έχει τη πεποίθησιν, Εντιμότητα, ότι τώρα πλέον, οπότε εξέλιπεν οιονδήποτε σκιάδες έστω, εκ της συνθήκης του 1878 εμπόδιον, θα ευαρεστηθήτε να εξετάσητε μετ' ευμενούς προσοχής τα ανωτέρω αιτήματα του τόπου, των οποίων η εκπλήρωσις θα καταστήση τον υπό το

παρόν καθεστώς βίον αυτού ανεκτόν, μέχρι της εθνικής αυτού αποκαταστάσεως, ην προσδοκά ταχείαν".

Διατελούμεν

μετά βαθυτάτης υπολήψεως και τιμής

Αρχιεπίσκοπος ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ

Προς τον εντιμότατον
επί των Αποικιών
Υπουργόν
της Μεγάλης Βρετανίας
Εις Λονδίνον

(Μεταγλώττιση)

"1. Από μέρους και κατ' εντολή του Εθνικού Συμβουλίου που αντιπροσωπεύει τον ελληνικό πληθυσμό της Κύπρου, του οποίου έχουμε την τιμή να προεδρεύουμε και το οποίο αποτελείται από τον Αρχιεπίσκοπο, τους Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας, του Ηγουμένου Κύκκου και των 44 λαϊκών αντιπροσώπων που αναδείχθηκαν κατά επαρχίες από ολόκληρο τον ελληνικό πληθυσμό της Κύπρου, ύστερα από εκλογές που έγιναν ειδικά για τον σκοπό αυτό λαμβάνομε την τιμή να υποβάλουμε στην Εντιμότητά σας τα ακόλουθα:

2. Ο Ελληνικός λαός της Κύπρου, αποτελώντας τα 4/5 του πληθυσμού της νήσου και όντας αναπόσπαστο τμήμα της ελληνικής φυλής, είχε την πεποίθηση, ότι θα εκπληρούτο ο προαιώνιος και δίκαιος πόθος της Εθνικής αποκατάστασης του που διατυπώθηκε επανειλημμένα από αυτόν ευθύς μετά τη λήξη του πανευρωπαϊκού πολέμου σύμφωνα με τον οποίο εξαγγέλθηκαν τόσα ενθαρρυντικά δείγματα υπέρ των υποδούλων λαών. Μάταια αναμένοντας με αγωνία ο Κυπριακός λαός μέχρι τη στιγμή αυτή την εκπλήρωση της δίκαιης αξίωσης του, επιθυμεί να διαδηλώσει ότι καμμιά άρνηση ή αναβολή μπορεί να χαλαρώσει τον αναλλοίωτο πόθο του, την εκπλήρωση του οποίου θα αναμένει από την κραταιή και φιλελεύθερη Μ. Βρετανία με προσήλωτη ιερή και ανένδοτη καρτερία.

Αλλά μέχρις ότου ο Κυπριακός λαός επιτύχει την εθνική του αποκατάσταση, υποβάλλει τη δίκαιη παράκληση όπως η Μ. Βρετανία εκτελέσει επιτακτικά προβάλλοντας άλλης εσωτερικής φύσης υποχρέωση της και σε αυτό ουσιωδέστατη ανάγκη του τόπου, την παροχήν δηλαδή ουσιωδών πολιτικών ελευθεριών στη Νήσο.

3. Ο ελληνικός πληθυσμός της νήσου θεωρώντας τελείως ανεπαρκή και άδικο το συνταγματικό χάρτη της Νήσου, επανειλημμένα δήλωσε ότι αυτός δεν ανταποκρίνεται προς τις ανάγκες και την ανάπτυξη του τόπου και απέσχε με τους αντιπροσώπους του καταπνιγόταν η φωνή του, εντονότερα δε αποδοκίμασε τον συνταγματικό αυτό χάρτη με την ολοκληρωτική αποχή του από τη συμμετοχή στις περσινές βουλευτικές εκλογές που προκηρύχθηκαν.

4. Υποβάλλει λοιπόν, Εντιμότητα, ο Ελληνικός πληθυσμός της Κύπρου την παράκληση όπως ο Συνταγματικός χάρτης της Νήσου τροποποιηθεί ώστε ο Κυπριακός λαός να καταστεί κύριος στο δικό του οίκο, με την παροχή στη χώρα πλήρους αυτοδιοίκησης, με τη συμμετεχή των δύο συνοίκων στοιχείων, του Ελληνικού και τουρκικού, στην Εκτελεστική και Νομοθετική εξουσία, στη διοίκηση και τις δημόσιες θέσεις, κατ' αναλογία του πληθυσμού τους. Τονίζοντας την από μέρους του ελληνικού της Κύπρου πληθυσμού πρόθυμη αποδοχή επιφυλάξεων προς προστασία των συμφερόντων της τουρκικής μειονότητας, με την οποία αυτός θα συνεργασθεί ειλικρινά προς παροαγωγή του τόπου, θεωρούμε περιττό να προσθέσουμε ότι στην παροχή του αυτονομιακού αυτού πολιτεύματος, ο κυβερνήτης θα έχει το δικαίωμα της αρνησικυρίας. Επί πλέον δε δηλώνουμε ότι η Νήσος είναι πρόθυμη να δεχθεί κάθε επιφύλαξη της Μ. Βρετανίας με την πλήρη προστασία των τυχόν στρατιωτικών και ναυτικών συμφερόντων της αυτοκρατορίας.

5. Τα ανωτέρω δίδουν σε γενικές γραμμές, Εντιμότητα, ιδέαν του πολιτεύματος, το οποίο ο τόπος ζητά από την κυρίαρχη δύναμη, η οποία παραχώρησε σε

διάφορες αποικίες της που αποτελούνται είτε από ένα ομογενές στοιχείο, είτε από μικτούς ετερογενείς πληθυσμούς, των οποίων ο κυπριακός λαός, δεν υστερεί σε πολιτισμό και ανάπτυξη, ευρύτατου αυτονομιακού τύπου πολιτεύματα, που μπορούν να εφαρμοσθούν στη Νήσο, τηρουμένων των ενδεικνυόμενων μεταλλαγών, με την προσαρμογή τους προς τις τοπικές συνθήκες της χώρας. Αποφεύγει ως εκ τούτου ο Ελληνικός πληθυσμός της νήσου επί του παρόντος να εισέλθει σε λεπτομέρειες, έτοιμος να προβεί αμέσως στην ανάγκη σε λεπτομερέστερη διατύπωση των αιτημάτων του τόπου στο σημείο αυτό, και να συζητήσει τις απόψεις, τις οποίες θα θεωρήσετε σκόπιμο να θέσετε ενώπιον του.

Ο Ελληνικός λαός της νήσου έχει τη πεποίθηση, Εντιμότητα, ότι τώρα πλέον, οπότε εξέλιπε οποιονδήποτε σκιάδες έστω, εμπόδιο, από τη συνθήκη του **1878**, θα ευαρεστηθήτε να εξετάσετε με ευμένεια προσοχής τα πιο πάνω αιτήματα του τόπου, η εκπλήρωση των οποίων θα καταστήσει τη ζωή του ασνεκτή, υπό το παρόν καθεστώς, μέχρι την εθνική του αποκατάσταση, την οποια προσδοκά γρήγορα".

Η αγγλική Κυβέρνηση απέρριψε και αυτό το αίτημα των Κυπρίων αρνούμενη την παραχώρηση αυτοδιοίκησης

Με επιστολή του προς τον Αρχιεπίσκοπο ο προσωρινός Αρχιγραμματέας Χαρτ Νταίηβις ανέφερε ότι η Κύπρος απολάμβανε κατά την άποψη της αγγλικής Κυβέρνησης πολλά προνόμια και ανεπίσημη πλειοψηφία στο Νομοθετικό και κατέληγε εξυβρίζοντας τους κυπρίους ότι δεν πίστευε ότι η Κύπρος είχε φθάσει σε τέτοιο βαθμό πολιτικής ανάπτυξης που να δικαιολογούσε την παροχήν μεγαλύτερων συνταγματικών εξουσιών:

Αρ.1285/1922
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΚΥΠΡΟΣ, 6 Φεβρουαρίου 1923
Μακαριώτατε,

Εν σχέσει προς επιστολήν σας ημερομηνίας **18** Δεκεμβρίου **1922**, περικλείουσιν υπόμνημα απευθυνόμενον προς τον υπουργόν των Αποικιών και εξαιτούμενον παροχήν αυτοδιοικήσεως εις τους κατοίκους της Κύπρου, ενετάλην παρά της Α.Ε. του Αρμοστού, να σας πληροφορήσω ότι η Αυτού Εντιμότης έλαβε το υπόμνημα υμών αλλ' ότι δεν δύναται να λάβη υπ' όψιν την παράκλησιν υμών όπως παραχωρηθή αυτοδιοίκησις εις τον Κυπριακόν Λαόν.

2. Ταυτοχρόνως να επιστήσω την προσοχήν της Υ. Μακαριότητος εις το γεγονός ότι η Κύπρος απολαύει προνόμια ή όλα σχεδόν αι λοιπαί Αποικίαι του στέμματος, καθότι έχει μεγάλην ανεπίσημον πλειονοψηφίαν εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω και ότι ενώ ο υπουργός είναι πάντοτε πρόθυμος μετά συμπαθείας να εξετάση την επιθυμίαν του λαού προς ευρυτέραν συμμετοχήν εν τη διοικήσει των υποθέσεων της Νήσου, δεν νομίζει ότι ακόμη η Κύπρος έχει φθάσει εις τοιούτον θαθμόν πολιτικής αναπτύξεως ήτις επί του παρόντος θα εδικαιολόγει την παροχήν μεγαλειτέρων συνταγματικών εξουσιών.

Εχω την τιμήν να διατελώ

της Υμ. Σεβασμιότητος

Ευπειθής θεράπων

C.H. HART DAVIS

Προσωρινός Αρχιγραμματεύς

Μακαριώτατον
Αρχιεπίσκοπον Κύπρου
Λευκωσίαν

(Μεταγλώττιση)

"Σε σχέση με επιστολή σας ημερομηνίας **18** Δεκεμβρίου **1922**, η οποία περικλείει υπόμνημα που απευθύνεται προς τον υπουργό των Αποικιών και το οποίο ζητά παροχήν αυτοδιοίκησης στους κατοίκους της Κύπρου, διατάχθηκα από την Α.Ε. τον Αρμοστή, να σας πληροφορήσω ότι η Αυτού Εντιμότης έλαβε το υπόμνημα σας αλλά ότι δεν μπορεί να λάβει υπ' όψη την

παράκληση σας όπως παραχωρηθεί αυτοδιοίκηση στον Κυπριακό Λαό.

2. Ταυτόχρονα να επιστήσω την προσοχή της Μακαριότητος Σας το γεγονός ότι η Κύπρος απολαμβάνει προνόμια παρά όλες σχεδόν οι λοιπές Αποικίες του στέμματος, καθότι έχει μεγάλη ανεπίσημη πλειονοψηφία στο Νομοθετικό Συμβούλιο και ότι ενώ ο υπουργός είναι πάντοτε πρόθυμος με συμπάθεια να εξετάσει την επιθυμία του λαού προς ευρύτερη συμμετοχή στη διοίκηση των υποθέσεων της Νήσου, δεν νομίζει ότι ακόμη η Κύπρος έχει φθάσει σε τέτοιο θαθμό πολιτικής ανάπτυξης η οποία επί του παρόντος θα δικαιολογούσε την παροχή μεγαλύτερων συνταγματικών εξουσιών.

Η αντίδραση του Αρχιεπισκόπου, Προέδρου του Εθνικού Συμβουλίου, ήταν άμεση με την αποστολή δύο νέων υπομνημάτων.

Με το πρώτο ζητούσε αποστολήν Επιτροπής από την Αγγλία για να μελετήσει την κατάσταση, ενώ με ένα δεύτερο απαντούσε λεπτομερώς στα όσα περιλαμβάνονταν στην επιστολή του Χαρτ Νταίηβις.

Σύμφωνα με την εφημερίδα "Ελευθερία" (8/23.2.1923) ο Αρχιεπίσκοπος στο πρώτο υπόμνημά του προς τον υπουργό Αποικιών επαναλάμβανε το αίτημα "δι' ευρυτέρας πολιτικής ελευθερίας" και εισηγείτο όπως "αποσταλή εξ Αγγλίας εις Κύπρον επιτροπεία, η οποία να μελετήσει την κατάστασιν και ακούση τας γνώμας και σκέψεις των αρμοδίων".

Με το δεύτερο υπόμνημά του ένα μήνα αργότερα τόνιζε:

Εν Λευκωσία τη 20/23/ Μαρτίου 1923

Εντιμότητα,

1. Η εν Κύπρω αντιπροσωπεύουσα την Κυβέρνησιν της Α. Βρετανικής Μεγαλειότητος εξουσία εκοινοποίησεν ημίν από 6 Φεβρουαρίου 1923 απάντησιν της Υμ. Εντιμότητος προς υπόμνημα όπερ είχομεν την τιμήν να απευθύνωμεν Αυτή από 16 Δεκεμβρίου 1922 εκ μέρους και κατ' εντολήν του Εθνικού Συμβουλίου της

νήσου. Την απάντησιν ταύτην της Υμετέρας εντιμότητος κατέθεσα ενώπιον του Εθνικού Συμβουλίου, το οποίον κατόπιν διασκέψεως επ' αυτής ενετείλατο ημίν να φέρωμεν υπ' όψιν Υμών τα ακόλουθα:

2. Η απάντησις αύτη της Υμ. Εντιμότητος αρνουμένη φυσικώτατον αίτημα ενός λαού έχοντος ακεραίαν την συναίσθησιν των δικαίων αυτού και αντιτιθεμένη προς το φυσικόν δίκαιον και τας αρχάς ας διεκήρυξεν η Μ. Βρεττανία ως αντικειμενικούς και καθολικούς σκοπούς του τελευταίου πολέμου επέμεινε η παρά τω Κυπριακώ λαώ υφισταμένην κατά της Κυβερνήσεως δυσαρέσκειαν εις βαθμόν ευρύνοντα αγεφυρώτως την χασματώδη ήδη διάστασιν την χωρίζουσαν άρχοντας και αρχομένους.

3. Ερμηνείς γινόμενοι της τοιαύτης λαϊκής δυσαρεσκείας παρά τη Υμ. Εντιμότητι, δεν κρίνομεν άσκοπον να εισέλθωμεν εις αναίρεσιν των όσων επιχειρηματολογούσα η Υμ. Εντιμότης ευρίσκει όπως στηρίξη επ' αυτών την καταφόρως άδικον αυτής άρνησιν να παράσχη τω τόπω τούτω συνταγματικας ελευθερίας εις ην άρνησιν θέλομεν να πιστεύωμεν ότι προήχθη αύτη παραπεισθείσα από εισηγήσεις αυτόχρημα στραγγαλιστικής του δικαίου και της αληθείας.

4. Τα επιχειρήματα ταύτα της Υμ. Εντιμότητος είναι:

α) That Cyprus enjoys a constitution by which it possesses in advance of those possessed by almost all other crown colonies in that it has a large unofficial majority in the legislative Council, και,

b) The Secretary of State... does not feel that Cyprus has yet attained such a degree of political development as would for the time being justify the grant of increased constitutional powers.

5. Ως προς το πρώτον επιχείρημα της υμετέρας Εντιμότητος παρατηρούμεν ότι και δεκτού γινομένου τούτου δεν συνάγεται αναγκαίως ότι η κατά του Κυπριακού λαού αδικία δεν ίσταται εν όλη αυτής τη σκληρότητι, ουδέ δύναται να παρηγορηθεί ο Κυπριακός

λαός ότι επί της γης υπάρχουν και άλλοι λαοί μεριζόμενοι την αθλιότητα της ιδικής του τύχης.

6. Ειδικώς δε όσον αφορά το προνόμιον της "ευρείας ανεπισήμου πλειοψηφίας εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω", όπως ιδιαιζόντως εξαίρει η Υμ. Εντιμότης, παρατηρούμεν ότι το γεγονός τούτο καθορώμενον ουχί μεμονωμένως, αλλ' εν συσχετισμώ τούτο μεν προς την σύνθεσιν του Νομοθετικού Συμβουλίου, τούτο δε προς τας χορηγηθείσας τω Συμβουλίω τούτω ελαχίστας εξουσίας αφ' ενός, και αφ' ετέρου προς την εν τω Νομοθετικώ θέσιν των ανεπισήμων μελών θα προήγε την Υμ. Εντιμότητα να συναγάγη μεθ' υμών ότι η ευρεία αύτη πλειοψηφία απλούς ευφυής φενακισμός διά τον κυπριακόν λαόν ως σύνολον, μετατρέπεται ευκόλως στοιχείον το αποτελούν τα **4/5** του όλου πληθυσμού της νήσου.

7. Και διά μεν το ελληνικόν στοιχείον, εξ ονόματος του οποίου και υπεβλήθη το υπόμνημα της **16** Δεκεμβρίου **1922**, η πλειοψηφία αύτη μετατρέπεται εν τη πράξει εις μειοψηφίαν ως εκ του τρόπου της συνθέσεως του Συμβουλίου και της αδίκου κατανομής των αιρετών μελών μεταξύ των δύο συνοίκων στοιχείων, μη τηρηθείσης της αναλογικής αντιπροσωπεύσεως, ήτις ετέθη ως βάσις της παροχής του συνταγματικού χάρτου, του **1882**, υπό της Κυβερνήσεως της Α. Βρετανικής Μεγαλειότητος.

Διά δε τον Κυπριακόν λαόν, ως σύνολον, ότι το προνόμιον της ευρείας ανεπισήμου πλειοψηφίας είναι γράμμα κενόν και απλούς φενακισμός, γνωρίζει καλώς αφ' ενός μεν τα αιρετά εν τω Συμβουλίω μέλη, εστερημένα πολλών άλλων ουσιωδών εξουσιών, ουδεμίαν έχουσι πρωτοβουλίαν ή πραγματικήν εξουσίαν επί του προϋπολογισμού και των οικονομικών της νήσου ζητημάτων, αφ' ετέρου δε η Κυβέρνησις η μόνη συγκεντρούσα τας εξουσίας ταύτας δεν απορρέει εκ της λαϊκής αντιπροσωπείας.

8. Καθ' ον δε χρόνον ούτω μειονεκτικήν θέσιν έχει ο λαός εν τη Νομοθετική εξουσία, ουδέν δικαίωμα κέκτηται ούτος εν τη εκτελεστική τοιαύτη.

Τεσσαρακονταετής δε πείρα edίδαξε τον κυπριακόν λαόν ότι μόνον η παροχή πραγματικής Νομοθετικής εξουσίας εις καθαρώς λαϊκήν αντιπροσωπείαν και εν τούτω ανεργός συμμετοχη αυτού εις την εκτελεστικήν εξουσίαν διά της παροχής αυτοδιοικήσεως με υπεύθυνον Κυβέρνησιν δύναται να εξασφαλίσωσιν εν τινι μέτρω την ευημερίαν εις τον τόπον και να καταστήσωσι ανεκτήν την πολιτειακήν αυτού ζωήν μέχρι της επιτεύξεως της εθνικής αυτού αποκαταστάσεως.

9. Οσον αφορά το δεύτερον επιχείρημα της Υ. Εντιμότητος, λυπούμεθα να παρατηρήσωμεν ότι τούτο εξετιμήθη εν τω τόπω ως απλή πρόφασις εξεζητημένη διά να δικαιώση την άδικον άρνησιν της Βρεττανικής Κυβερνήσεως. Είμεθα ούχι ήττον υπόχρεοι χάριν της ιστορίας να μη αφήσωμεν αναναπάντητον την άδικον ταύτην κρίσιν εξενεχθείσαν όλως απροσδοκήτως εις βάρος του Κυπριακού λαού, καθ' ην στιγμήν προσεδόκα ούτος να εκτιμηθή δεόντως το παρά τη Κεντρική Κυβερνήσει διάβημά του.

Το ότι ο Κυπριακός λαός ως κατεδείξαμεν διά των υπό ημερομηνίαν **16** Δεκεμβρίου **1922** και **21** Φεβρουαρίου **1923** ημετέρων υπομνημάτων, κατεδίκασεν εμπράκτως το συνταγματικόν εξάμβλωμα δι' ου επί έτη εφενακίσθη η θέλησις του δεικνύων ούτως ότι συναισθάνεται εαυτόν ικανόν να κινηθή εντός συντιγματικών ορίων ευρυτέρων δεν μαρτυρεί άραγε αυτό καθ' εαυτό το γεγονός τούτο λαόν χωρήσαντα ήδη εις τοσοούτον πολιτισμόν, ώστε να δικαιούται να καθορίση το καθ' εαυτόν κατά την ιδίαν αυτού θέλησιν.

11. Το δε γεγονός ότι, επί μακρά έτη διεξάγων ο λαός ούτος αγώνα κατά ξένης Κυβερνήσεως διοικούσης αυτόν, παρά την ιδίαν αυτού θέλησιν δεν ηθέλησε να καταφύγη εις πράξεις βίας, δεν μαρτυρεί τούτο περί υπάρξεως εν τω τόπω πολιτισμού ίσου τουλάχιστον αν όχι υπερτέρου του απαιτουμένου, ώστε να δοθή η ευκαιρία εις την Υμετέραν Εντιμότητα να εξετάση συμπαθώς το αίτημα του λαού τούτου, καθ' ον χρόνον η Κυβέρνησις της Α. Βρεττανικής Μεγαλειότητος έτεινε

ευήκοον ους εις τας αξιώσεις άλλων λαών, διαβιούντων υπό το κράτος της Μεγάλης Βρετανίας, και οίτινες δεν διεξήγαγον καθ' ον νομιμόφρονα τρόπον ο Κυπριακός λαός τους υπέρ των ιδίων δικαιωμάτων αγώνας των.

12. Αλλ' εκείνο το οποίον έπρεπε να εκτιμηθή δεόντως ως το ανεπισηφαλές κριτήριον του πολιτισμού εις ον έφθασεν ήδη ο τόπος ούτος είναι ο ζωηρός αυτού πόθος, ον επανειλημμένως διειτράνωσε να ενωθή εμάς της Μητρος Πατρίδος.

Μόνον λαός πολιτικώς ώριμος αισθάνεται τη υπάτην ανάγκην να συμψηφίση τας τύχας αυτού μετά των ομαιμόνων και ομοφύλων μεθ' ων έχει κοινά την ιστορίαν, τας παραδόσεις και την εθνικήν συνείδησιν.

Με την πεποίθησιν ότι η Υμ. Εντιμότης θα θελήση να εκδηλώση και δι' έργων την συμπάθειαν αυτής προς το δίκαιον αίτημα του Κυπριακού λαού.

Διατελούμεν

μετά βαθυτάτης υπολήψεως και τιμής

Ο Κύπρου ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Πρόεδρος

Προς την Α. Εντιμότητα τον επί των Αποικιών
Υπουργόν της Μεγάλης Βρετανίας
Εις Λονδίνον.